

לְהִרְפָּא: כח יִכְכֶּה יְהוָה בְּשֹׁנָיו וּבְעוֹרֹן
 וּבְתִמְהוֹן לִבּוֹ: כט וְהָיִית מְמַשֵּׁשׁ בַּצְהָרִים
 כִּאֲשֶׁר יִמְשֵׁשׁ הָעוֹר בְּאַפְלָה וְלֹא תִצְלִיחַ
 אֶת־דִּרְכֶיךָ וְהָיִית אֶךְ עֹשׂוֹק וְגִזּוּל כָּל־
 הַיָּמִים וְאִין מוֹשִׁיעַ: ד אִשָּׁה תֹאדָשׁ וְאִישׁ
 אַחֵר יִשְׁגָּלְנָה יִשְׁכַּבְנָה קִרִּי בֵּית תִּבְנָה
 וְלֹא־תֵשֵׁב בּוֹ כָּרֶם תִּטָּע וְלֹא תִחְלָלְנוּ:
 דא שׁוֹרֵךְ טְבוּחַ לְעֵינֶיךָ וְלֹא תֹאכַל מִמֶּנּוּ
 חֲמֹרֶךְ גִּזּוּל מִלִּפְנֶיךָ וְלֹא יָשׁוּב לָךְ צִאנְךָ
 נְתָנוֹת לְאִיכֶיךָ וְאִין לָךְ מוֹשִׁיעַ: זב בְּנֶיךָ
 וּבְנֹתֶיךָ נְתָנִים לָעַם אַחֵר וְעֵינֶיךָ רֹאוֹת
 וְכָלוֹת אֲלֵיהֶם כָּל־הַיּוֹם וְאִין לֹאל יִדָּךְ:

רש"י

(כח) ובתמהון לבב. לוטס הלב, אסטורדישוין צלע"ו (צעטיצונג): (כט) עשוק. זכל מעשין
 יהיה ערעור: (ל) ישגלנה. לשון שגל, פילגש, והכחוז כינהו לשבח ישכנה, (מגילה כה:) ומקון
 סופרים הוא זה: תחללנו. צנה הרציעות לאכול פרוי: (לב) ובאות אליהם. מנפות אליהם
 שישונו ואינם שנים, כל תוחלת שאינה צאה קרויה כליון עינים:

העמק דבר

(כח) יככה ה': באיזה מקום⁹³ תהיה מכה הגורמת כליון, בזה האופן שתהיה:
 בשגזון: קלקול הדעת, שלא תתבונן להיות נשמר מאומות העולם.
 ובעורון: מעט אנשים שלא יהיו בחסרון דעת, אבל לא יראו את הרע שבא עליהם.
 ובתמהון לבב: חלק מהם שיראו וגם יבינו הרע, אבל מאוטם הלב¹⁰² יהיו כאבן מבלי יוכלו עשות מאומה. עד:
 (כט) והיית ממשש וגו': בבוא השודד אשר בנקל היה אפשר להמלט ממנו, אבל מחמת הקללה תהיה "ממשש בצהריים וגו'".

{העור באפלה¹⁰³: דאילו מי שאינו עור ממשש באפילה בכח זכרוננו בסדרי הבית, ועוד, ביום, באים אחרים ומוכילים אותו, אבל עור באפילה אין עצה¹⁰⁴. ופירוש "אפלה" - לא כחשכת לילה שמ"מ איש רואה חבירו הולך, אבל "אפלה" משמעו שאין אדם רואה בו מאומה, כמו שכתבתי בספר שמות (י, כב).
 והיית אך עשוק וגזול: מי שירצה לשדוד ולגזול יעשה מה שלבו חפץ¹⁰⁵. "ואין מושיע" - ולא יהיה לך ידים לעשות מאומה להושיע¹⁰⁶.

¹⁰². כך ברש"י. ¹⁰³. ולכאורה עור ממשש גם בצהריים, שהרי אינו רואה מאומה. ¹⁰⁴. וכך יישב החזקוני. ¹⁰⁵. וזו משמעות "אך" = רק. ¹⁰⁶. עקב "תמהון הלבב" שלך, כפי שפירש רבינו (פסוק

פֶּרִי אֲדָמָתְךָ וְכָל־יִגְיעֶךָ יֹאכַל עִם אֲשֶׁר
לֹא־יָדַעְתָּ וְהָיִיתָ רֶק עֹשׂוֹק וְרָצוּן כָּל־
הַיָּמִים: 14 וְהָיִיתָ מְשׁוּגַע מִמַּרְאֵה עֵינֶיךָ
אֲשֶׁר תִּרְאֶה: 15 יִכָּבֵה יְהוָה בְּשָׁחִין
רָע עַל־הַבְּרִפִּים וְעַל־הַשְּׁקִים אֲשֶׁר לֹא־
תֹכֵל לְהִרְפֹּא מִכָּף רִגְלֶךָ וְעַד קִדְקֹדֶךָ:
16 יוֹלֵךְ יְהוָה אֶתְךָ וְאֶת־מִלְכְּךָ אֲשֶׁר
תָּקִים עֲלֶיךָ אֶל־גֹּוֹי אֲשֶׁר לֹא־יָדַעְתָּ
אֹתָהּ וְאֶבְתִּיךָ וְעַבְדָּתָּ שֵׁם אֱלֹהִים
אֲחֵרִים עִץ וָאֶבֶן: 17 וְהָיִיתָ לְשֹׂמֵה לְמִשְׁלַל
וְלִשְׁנִינָה בְּכָל הָעַמִּים אֲשֶׁר־יִנְהַגְךָ יְהוָה שְׂמָה: 18 זֶרַע רַב

13 אָבָא דְאַרְעָךָ וְכָל לְאוֹתָךָ
יִכּוֹל עֲמָא דִּי לֹא יָדַעְתָּ וְתִהְיִי
בְרִם עֹשִׂיק וְרָעִיעַ כָּל יוֹמֵיָא:
14 וְתִהְיִי מְשֻׁטָּה מִחֲזוֹ עֵינֶיךָ
דִּי תִחְזִי: 15 יִכְחַנְךָ יְיָ
בְּשָׁחִינָא בִישָׂא עַל רִכְבֵּיָא וְעַל
שְׁקִיָּא דִּי לֹא תִכּוֹל לְאַתְסָאָה
מִפְּרִסַּת רִגְלֶךָ וְעַד מוֹחֶךָ:
16 יִגְלִי יְיָ יִתֵּן וְיִתְּ מִלְכְּךָ דִּי
תָּקִים עֲלֶיךָ לְעַם דִּי לֹא יָדַעְתָּ
אֹתָּ וְאֶבְתִּיךָ וְתִפְלַח תַּמָּן
לְעַמֻּמֵּיָא פְּלַחֵי טַעוֹתָא אֲעָא
וְאֶבְנָא: 17 וְתִהְיִי לְצִדּוֹ לְמִתַּל
וְלִשְׁוִעֵי בְּכָל עַמֻּמֵּיָא דִּי
יִדְבַּרְנָךָ יְיָ לְתַמָּן: 18 בַּר זֶרַע

רש"י

(17) לשמה. אש"ו אסטורדישו"ן [נור צעטייזונג] כל הרואה אותך יסוס עליך: למש"ל. כשחנא
מכה רעה על אדם, יאמרו זו דומה למכת פלוני: ולשנינה. לשון וְשִׁנְיָנָה (דברים ג, 1) ידברו בך,
וכן תרגומו ולשועי, לשון ספור, ואשתעי:

העמק דבר

(13) והיית רק עשוק ורצון: לבד כל
הרעות שיעשו לך בלקחם ממך כל חמדת
האדם¹⁰⁷, עוד תהיה בעצמך עשוק ורצון
שיעבדו בך¹⁰⁸.
(14) והיית משוגע מראיה עיניך: תתפעל
איך נהיתה כזה שמעט שודדים עשו הרבה
ולא הושיעה לך ידך, אשר באמת היה כוחך
לעמוד כנגדם. ומזה ההתפעלות תצא
מדעתך¹⁰⁹.
(15) יכבה ה' וגו': באיזה מקומות⁹³ יהיה
שחין רע. ותהיה התחלת השחין בכרכיים

ובשוקיים, ויהיה מתפשט למטה ולמעלה
עד שיהיה מכף רגל עד הקדקד¹¹⁰.
(16) יולך ה' וגו': עדיין אינה גלות שלמה,
אלא חלק גדול עם הראש שהוא המלך¹¹¹.
{אשר לא ידעת: להקימה עליך ולהיות
נכנע לפניו}.
{(17) בכל העמים: עיין מה שכתבתי להלן
פסוק ס"ד}.
(18) זרע רב¹¹² וגו': כל זה יהיה במקום
גלותם¹¹³. שאע"ג שאין דרך מלכות ליתן
הגולים בקרבם להיות נגזלים, אבל המה

כ"ח). 107. "בניך ובנותיך נתונים וגו' פרי אדמתך וכל יגיעך" ... 108. ואין זה סיכום של הנאמר
לפני כן. וכן משמע ברס"ג. 109. "משוגע" כפשוטו, כתרגום אונקלוס והרס"ג, ולא כדעת הראב"ע.
110. וזהו סיום הפסוק "מכף רגלך ועד קדקדך". 111. רבינו אינו מבאר אם כוונתו לתקופת בית
ראשון על גלות יהויקים שהוא עצמו הוגלה לבבל, או לתקופת בית שני, כדעת הרמב"ן שכל התוכחות
שבפרשת כי-תבוא נאמרו על תקופת בית שני. 112. וקשה, הקללה על תבואת ארץ ישראל מפורשת
לעיל פסוקים יז-יח, ועוד בדרך יותר חמורה מכאן. ועיין בזה בהרחבה ברמב"ן בפסוק מ"ב. 113. לא